

langt dataene rekker, å utdype de perspektivene, som innledningsvis trekkes opp.

Et av de mest interessante kapitlene er etter mitt syn det, som omhandler kulturjournalistikken, kanskje fordi hun i tillegg til surveydata også utnytter utdypende intervjuer. Et sentralt spørsmål er, om dette journalistikkfeltet dreier seg om kritisk kulturformidling eller er et medløperi, der journalisten ser seg som kulturaktørens (kildenes) representant. Konklusjonen er, at journalistikkens tradisjonelle, normative rolleideale, det å være en uavhengig, kritisk, granske instans på vegne av allmennheten, er kraftig nedtont, dels fraværende på kulturområdet. Stort sett er det deler av *anmeldelsene*, som fortsatt representerer en kritisk tradisjon. På kulturnyhetsfeltet er promoteringen blitt det sentrale.

Et annet sentralt tema er det faktum, at en del journalister på samme tid fungerer både som informatører og PR-folk. Dette er en kjent problemstilling i mange land, men kanskje spesielt akutt i Danmark, der journalistenes fagforbund i en viss grad organiserer begge grupper, altså både klassiske nyhetsjournalister og 'kommunikatører' som 'produserer medieinnhold' på oppdrag for organisasjoner, departementer og bedrifter. I Norge og Sverige er den sistnevnte gruppen utelukket fra det journalistfaglige selskap. Nørgaard Kristensen drøfter de lojalitetskonfliktene dette kan føre til for de, som har flere hatter på, og for et forbund som organiserer begge yrkesgrupper. Hennes survey viser imidlertid, at bare litt over ti prosent av journalistene (som har svart) har slike doble roller i dag. I tillegg har en tredjedel av journalistene tidligere arbeidet med informasjon og PR, og de fleste av disse var ikke fast ansatt, men jobbet freelance eller med begrensede oppgaver. Dette er imidlertid ikke den eneste faglige cocktail i mediebransjen. Journalister fungerer også til tider som politikere (ikke minst som politikeres rådgivere og spin doktorer) og andre tar oppdrag som verter for gameshows og talkshows med en mer underholdningspreget karakter. En journalistikk, som utelukkende legger vekt på fagets metoder og blikket for 'den gode historie', vil være dårlig rustet til å ivareta de integritetsproblemene, disse rolleblandingene skaper.

I avslutningskapitlet presenterer så forfatteren sine egne løsningsforslag, som i første rekke er knyttet til de skjerpete kildekritiske krav, som må stilles til journalistene i en tid, der medialiseringens kunster beherskes av de fleste institusjonelle aktører og eliter. Det er ikke kildene, som 'slingrer i valsen

med medierne', det er i første rekke journalistene, som har behov for å forbedre sine dansetrinn.

Nørgaard Kristensen har altså skrevet en viktig bok. Studiens viktigste svakheter er i første rekke to forhold. Det ene problemet gjør hun selv oppmerksom på. Relasjonene mellom journalister og kilder belyses overveiende gjennom meningsytringer og opplysninger fra den ene part, journalistene. Kapitlet om kulturjournalistikk er det eneste unntaket. Drøftingen av de institusjonelle aktørens mediestrategier henviser i praksis til sekundærkilder. Den andre åpenbare svakheten er det store frafallet i surveyen. Nørgaard Kristensen har selvsagt rett i, at hennes undersøkelse ikke er den eneste, som rammes av journalisters motvilje mot fylle ut spørreskjemaer, men hun dokumenterer ikke, at et frafall på rundt 70 prosent (som i de fleste sammenhenger må kalles katastrofalt høyt) ikke har ført til skjevheter, som påvirker resultatet på viktige områder, for eksempel slik at de mest aktive PR-journalistene kan være sterkt underrepresentert. Datamaterialet (med dets begrensinger) er i tillegg lite utnyttet, det er mest frekvenstabeller, som publiseres og i enkelte av dem er basis for prosentueringen (N) ikke oppgitt. En av de få krysstabellene, som finnes (s. 115), er dessuten laget på en måte, som gjør den svært vanskelig å forstå.

Når det er sagt, litt ekstra ros: Nete Nørgaard Kristensen skriver klart, framstillingen og redigeringen av stoffet gjør det lett å lese, og hennes mange konkrete eksempler og litteraturhenvisninger som egne 'blokker' i teksten fungerer utmerket. Dette er et arbeid, som også bør kunne bli både lærebok og kurslitteratur.

Sigurd Allern
Professor i journalistikk
Institutt for medier og kommunikasjon
Universitetet i Oslo

Mark Ørsten:
Transnational politisk journalistikk.
Dansk EU-journalistik 1991 – 2001.
Skriftserie for journalistik på RUC, 2004,
468 sider.

Doktorsavhandlingen *Transnational politisk journalistik* är ett brett anlagt arbete; dock inte så brett som huvudtiteln antyder. Den handlar, som framgår av undertiteln, om dansk EU-journalistik.

Avhandlingens tyngdpunkt, även om de teoretiska delarna är omfattande, ligger på en både kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys av sex danska medier, såväl dagstidningar som TV-nyheter. Det handlar om medier, som valts ut "dels fordi de alle har korrespondenter i Bruxelles, dels fordi at de sammanlagt repræsenterer ett såvæl bredt som dybt udsnit af den danske EU-journalistik" (s. 200). Nedslagsåren under perioden är 1991, 1996 och 2001.

Det går givetvis nästan alltid att diskutera urval av medier, när det gäller innehållsanalys av politisk journalistik. Urvalet är här begränsat till, vad som snarast kan beskrivas som elitmedier – i detta fall alltså medier, som är särskilt inriktade på bland annat en saklig EU-rapportering och i mindre mån en sensationsinriktad sådan. Med andra medier skulle resultaten med största sannolikhet ha blivit delvis annorlunda. Den traditionella sensationsinriktade tabloidjournalistikens bild av den politiska verkligheten skiljer sig avsevärt från den bild, som ges i de medier, som valts ut för analys. En ur demokratisynpunkt viktig fråga är, i vilken utsträckning den sensationsinriktade journalistiken ligger till grund för människors ställningstaganden i politiska frågor. Om man antar, att denna journalistik har betydelse, ska den också ingå i en analys av detta slag. Mark Ørstens urval av medier är därmed ett problem, när man diskuterar politikens medialisering. Detta problem diskuteras inte i avhandlingen.

Avhandlingens utgångspunkt är att nyhetsmedierna befinner sig i centrum av skapandet av politiska betydelser. Människor får sin dagliga information om organisationen genom nyhetsmedierna och dessa kommer att ligga till grund för samtal och opinionsbildning. Det bör dessutom tilläggas, att medierna, och då inte enbart nyhetsmedierna, påverkar EU's sätt att arbeta. Politik drivs via dessa och med utgångspunkt från dessa, samtidigt som medierna själva är en mycket kraftfull politisk aktör. Ørsten påpekar, att nyhetsinstitutionens politiska inflytande på det stora hela taget är begränsad till nationalstatens territoriella rum. Samtidigt understryker Ørsten kraftigt, att EU utvecklats till ett transnationellt politiskt system, som skiftat från government till governance. Staten är då inte längre den centrala politiska aktören, utan en politisk aktör bland många. Nationalstaten delar maktutövningen inom många områden med exempelvis EU-kommissionen, EU-domstolen och EU-parlamentet.

På detta sätt utvecklar Ørsten en teori om

transnationalisering, som betyder överskridande, men inte upphävande, av nationella bindningar. Begreppet transnationell politisk kommunikation betyder mot denna bakgrund alltså stabil kommunikation, som överskrider, men inte upphäver, de nationella kopplingarna. Minst en aktör i kommunikationen är obunden av nationella intressen eller ett nationellt mandat.

Ørsten diskuterar nyhetsinstitutionens roll som samhällsinstitution med ideal, normer, regler och rutiner. Han behandlar också grundläggande förutsättningar för nyhetsjournalistik som exempelvis dess ekonomiska bas och beroende av källor. Allt detta görs på ett mycket översiktligt vis. Resonemangen kunde ha utvecklats, vilket hade ökat förståelsen för de empiriska resultaten och fördjupat diskussionen om den transnationella politiska journalistiken.

All journalistik, inklusive den politiska journalistiken, blir nämligen allt mer marknadsstyrd, vilket kortfattat innebär, att de journalistiska produkterna allt mer får formen av varor, och kan jämföras med i stort sett vilka andra varor som helst. Den journalistiska produktionen rationaliseras, vilket i praktiken betyder, att allt färre journalister får göra allt mer. Journalistik om och från EU är också dyr journalistik, den måste utföras med begränsade resurser, och den måste nå en publik, som helst bör vara så stor som möjligt. Dessa förhållanden påverkar inte så lite de journalistiska bilder, som nyhetsmedierna förmedlar från EU och befrämjar knappast djup och bredd.

Källorna bjuder också upp till dans, vilket Ørsten antyder i rubriken på ett avsnitt på två sidor, som kunde ha utvecklats betydligt. När det gäller den politiska journalistiken är förhållandet mellan journalisterna och deras källor både centralt och oerhört komplext. En aspekt är, att politiker, politiska organisationer och alls slags intressenter på olika sätt försöker påverka journalistiken. Man försöker sätta dagordningen, få så gynnsamma framställningar som möjligt av den egna saken och så negativa som möjligt, när det gäller motståndaren. Mycket inflytelserika lobbyorganisationer är verksamma. Politikens ageranden och uttalanden är anpassade till mediernas logik. En skicklig politiker är också en medieskicklig politiker. Dessa källaspekter påverkar i allra högsta grad EU-rapporteringen.

Innehållsanalyserna visar bland annat, att tre berättarramar dominerar EU-journalistiken: EU som skapare av konflikter, det politiska spelet och de stora linjerna. Kanske skulle Ørsten ha fun-

nit några andra berättarramar, om han undersökt andra medier, exempelvis inriktning mot enskilda personer och deras personliga egenskaper samt ren pseudorapportering. Dessa ramar är och blir dessutom allt mer framträdande i den övergripande politiska journalistiken. Detta är också något, som Ørsten faktiskt finner, när han på sidan 422 framhåller, att det över tid ser ut att finnas en förändring av den transnationella politiska journalistiken, som kan beskrivas som avpolitisering.

Ett intressant kapitel i avhandlingen handlar om EU som daglig praxis. Här uppmärksammas produktionen av nyheter i Bryssel och på hemmaredaktionerna. Journalisterna i Bryssel och hemmaredaktionerna prioriterar delvis olika saker. De senare vill ha ämnen, som redan finns på de danska mediernas dagordning, eller sådant som rör danska förhållanden, medan journalisterna i Bryssel är mest intresserade av det, som sker där, exempelvis EU-kommissionens presskonferenser. Från huvudredaktionen kommer endast två klara signaler om bevakningen av EU: Det ska vara aktuellt, och det ska ha en dansk vinkel.

Sammanfattningsvis diskuterar Ørsten utvecklingen av nyhetsinstitutionernas ideal, normer, regler och rutiner. Här konstaterar han bland annat, att de klassiska "nyhetskriterierna" förefaller mot bakgrund av hans analys också påverka hur EU bevakas. Historierna vinklas allt mer mot identifikation och konflikt, framför allt på hemmaredaktionerna. Detta är intressant, men egentligen föga förvånande. Det, som kallas nyhetskriterier, är i själva verket inget annat än klassisk dramaturgi, där konflikten är central och möjligheterna till identifikation nödvändiga. Nyheter är inte, och kan aldrig vara, spegelbilder av verkligheten, de är däremot berättelser om verkligheten eller gör åtminstone anspråk på att handla om verkligheten. Det är också ur det perspektivet, som forskningen idag försöker förstå nyheternas innehåll och form. Dessutom blir nyhetsrapporteringen allt mer marknadsstyrd och nyheterna berättas allt mer effektivt för att nå sin publik. Konkurrensen på nyhetsmarknaden har ökat i takt med att nya medieformer växt fram. Ju längre denna process går, desto mer tar det dramatiska berättandet över den dominerande nyhetsrapporteringen. EU-nyheterna utgör härvidlag inget undantag.

Mark Ørstens avhandling är sammanfattningsvis ett bidrag till forskningen om journalistik och demokrati. Den transnationella journalistiken har visserligen särdrag, men mitt intryck är, att den ändå starkt påminner om traditionell politisk jour-

nalistik. Genom begreppet "transnationell politisk journalistik" ser emellertid Ørsten delvis gamla mönster ur nya perspektiv. Hans avhandling är en mycket bred och därmed rik bok. Den är dock inte invändningsfri, och några påpekanden har gjorts i denna text. Dessa kunde mångfaldigas. Genom att endast i svepande ordalag uppmärksamma stora teoretiska och journalistiska problem försummar Ørsten djupet.

Håkan Hvitfelt

Professor

*Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMK)
Stockholms universitet*

Hanne Bruun:

Daytime talkshows i Danmark

Aarhus: Modtryk, 2004, 173 sider.

Hanne Bruuns nye bog er hendes anden om talkshow-genren og lader sig let læse i forlængelse af den første, hvor fokus var på næranalysen af 'teksten', af selve produktionen. I denne bog ligger fokus på modtageren og på forholdet mellem tekst og modtager i en fænomenologisk receptionsanalyse.

Bogen handler om danske seere, der ser tv-talkshows om dagen. Med udgangspunkt i programmet "Ricki Lake" (vist bl.a. på TV Danmark) diskuteres genrens status, de ting, der skal opfyldes, for at man kan tale om en professionel talkshow-produktion og ikke mindst, hvad seernes behov og forventninger til genren er. Ud fra disse grundparametre bliver det meget tydeligt, at TV Danmarks forsøgsballon med "Det Ny Synnøves" i 1999 var og blev et flop – for kanalen, for seerne og for Synnøve Søe. Bogen giver ikke en egentlig analyse af "Det Ny Synnøves", men programmet inddrages løbende i de interviews, Hanne Bruun fortager med Ricki Lake-seere, så vi får alligevel et klart billede også af "Det Ny Synnøves". Programmet var for dårligt produceret og faldt ved siden af seernes forventninger om at se klare problemer og klare problemløsninger på skærmen. Desuden ramte det en pinlighedstærskel hos mange seere, fordi det både var dansk (og produceret i Jylland tæt på interviewdeltagerne) og dårligt.

Daytime talkshows i Danmark er blevet til som led i forskningsprojektet 'Mediekulturer uden grænser' med professor Stig Hjarvard som leder.